

GUTENBERG

Finska Typograförbundets organ

N:o 58 (22)

Suomen Kirjaltajaliiton äänenkannattaja

November
15
Marraskuu

Prenumerationspris — Tilaushinta
Helt år — Koko vuosikerta 5 m.
Helt år — Puoli vuosi 3 " "
Postportot inber. — Postimaksu siihen luettuna.
Lösnummer — Irtonaisnumero à 30 p.

Ansvarig redaktör: Vastaava toimittaja:
O. A. Nyman
Adr.: Gräsviksg. 10. Osote: Ruoholahdenk. 10.

Annonspris — Ilmoitushinta
Per petitråd } 25 p.
Petiitiriviltä }

8:de årgången
1900
8:s vuosikerta

Finska Typograförbundet. Suomen Kirjaltajaliitto.

Anmälda medlemmar. Ilmoitettuja jäseniä.

Från Helsingfors afdelning: — Helsingin osastosta: Aaltonen, Johan Gustaf, s., l., 18/11 66. — Lah-tinen, Jakob Oskar, s., l., 12/2 57.

Från Kristinestads afdelning: — Kristiinan osastosta: Hurme, Herman Ferdinand, s., l., 10/1 62. — Olin, Gustaf Hjalmar, t., p., 8/8 75. — Toivonen, Karl Oskar, s., l., 12/3 74.

Från Heinola afdelning: — Heinolan osastosta: Marttinen, Johan Viktor, s., l., 22/1 53. — Tynkkynen, Kaarlo Petter, s.-elev, l.-opp., 4/10 79. — Nordgren, Alexander Filemon, s., l., 2/2 64.

Inträdande medlemmar. Yhtyneitä jäseniä.

Från Viborgs afdelning: — Viipurin osastosta: 1321. Kunnas, Johan.

Från Åbo afdelning: — Turun osastosta: 1322. Berg, Robert Emil. — 1323. Stenvall, Väinö. — 1324. Wall, Henrik Johannes.

Från Kuopio afdelning: — Kuopion osastosta: 1325. Niemi, Juho Heikki.

Från Helsingfors afdelning: — Helsingin osastosta: 1326. Lindholm, Artur Wilhelm.

Aflyttade medlemmar. Muuttaneita jäseniä.

599. Pröckl, F. M., till utlandet, ulkomaalle. — 172. Lappalainen, A., från Helsingfors till Viborg, Helsingistä Viipuriin.

Förbundsstyrelsens sammanträden.

Den 11 nov. Närvarande samtliga medlemmar utom hr Cajander. Behandlades en af typografen Sander Lindeman, hvilken säger sig ligga sjuk i Norge, gjord anhållan om understöd. Anhållan gaf ej anledning till någon åtgärd då inga intyg medföljde. — Från Helsingfors och Vasa afdelningar gjordes anhållan om understöd ur Förbundets „Tillfälliga utgiftsfond“. — Med anledning af gjord inbjudan utsågs hr Skogster att representera förbundsstyrelsen vid Åbo afdelnings 10-års fest. — Dessutom behandlades löpande ärenden.

Liittohallituksen kokoukset.

11 p. marrask. Saapuvilla kaikki jäsenet paitsi hra Cajander. Käsiteltiin kirjaltaja Sander Lindemanin, joka sanoo makaavansa sairaana Norjassa, pyyntö että hänelle kerättäisiin apua. Kysymys ei antanut aiheita toimenpiteisiin koska kirjeeseen ei ollut liitetty minkäänlaisia todisteita. — Helsingin ja Vaasan osastoista saapui avunpyyntö Liiton „Satunnaisten menojen rahastosta“. — Saapuneen kutsun johdosta valittiin hra Skogster edustamaan liittohallitusta Turun osaston 10-vuotisessa juhlassa. — Sitäpaitsi käsiteltiin juoksevia asioita.

Adresser.

Förbundsstyrelsen:

Ordföranden, hr J. A. Kosk, Centraltryckeriet. Kassören, hr F. V. Saastamoinen, Simeliä arftryckeri.

Alla skrivelser sändes till ordföranden och penningeförändelser till kassören.

Kontrollnämnden:

1:sta ledamoten, hr Alb. Karjalainen, Gräsviksgatan 16, Helsingfors.
2:dra ledamoten, hr Mikael Molodkin, Uusi Auras tryckeri, Åbo.
3:dje ledamoten, hr Edvard Streng, Viipurin Sanomats tryckeri, Viborg.

Osotteita.

Liittohallitus:

Puheenjohtaja, hra J. A. Kosk, Sentraalipaino. Rahastonhoitaja, hra F. V. Saastamoinen, Sime-liuksen perill. kirjapaino.
Kaikki kirjelmät lähetetään puheenjohtajalle ja rahalahetykset rahastonhoitajalle.

Tarkastusvaliokunta:

1:nen jäsen, hra Alb. Karjalainen, Ruoholahdenkatu 16, Helsinki.
2:nen jäsen, hra Mikael Molodkin, Uuden Auran kirjap., Turku.
3:mas jäsen, hra Edvard Streng, Viipurin Sanomain kirjap., Viipuri.

Till landets Boktryckeriegare och firr Faktorer!

Då genom tidningsindragningar redan nu några sättare äro arbetslösa och i en snar framtid ännu flere tillkomma, anhålles att de hrr Principaler och Faktorer, hvilka behöfva sättare, vände sig till Finska Typograförbundets Platsförmedlingsbyrå, adr.: hr A. J. Jakobsson, Annegatan 24, eller till Styrelsen för Finska Typograförbundet, adr.: J. A. Kosk, Centraltryckeriet.

Förbundsstyrelsen.

Maamme Kirjapainonomistajille ja herroille Johtajille!

Koska sanomalehtien lakkautuksien johdosta jo nyt löytyy muutamia työttömiä latojia ja niiden luku lähimmässä tulevaisuudessa lisääntyy, niin kehoitetaan niitä herroja Isäntiä ja Johtajia, jotka tarvitsevat latojia, kääntymään Suomen Kirjaltajaliiton Paikanvälitystoimiston, osote: hra A. J. Jakobsson, Annankatu 24, tahi Suomen Kirjaltajaliiton Hallituksen, osote: hra J. A. Kosk, Sentraalipaino, puoleen.

Liittohallitus.

Luottamustoimista.

Käytännössä saavutetuista kokemuksista tiedämme, että liittomme kanta ja menestys pääasiallisesti riippuu siitä menettelytavasta, jonka sen luottomiehet ovat omanneet toimintansa ohjeeksi. Siksi on tuiki tärkeää, että mainittujen luottomiesten valinnassa noudatetaan mitä järkipäisintä tarkkuutta. Nykyään, kun vaalit niin liittomme kuin sen osastojen luottamustoi-miin taas piakkoin ovat toimitettavat, niin kat-somme tarpeelliseksi hiukan koettaa selvittää tätä tärkeää asiaa.

Että täysin kykeneviä miehiä liittomme erit-täinkin tärkeimpiin toimiin ei aina ole niinkään helposti saatavissa, siitä on meillä täysi selvyys; sillä usein on ollut kovin vaikeata löytää sopi-via miehiä, kun tällainen toimi on ollut täytet-tävänä. Täällä Helsingissä, vaikka se onkin liittomme sydän, ei puutu kokemusta tässä suhteessa. Syyt tähän ovat monellaiset: yksi selit-tää, että hänellä ei ole aikaa, toisella taas ei ole halua ja kolmannelta puuttuu voimia. Suuri enemmistö ovat sellaisia, joitten kykyä ei tiedetä eikä tunnetta, sillä heitä emme milloinkaan ole nähneet esiintyvän yhteisissä kokouksis-samme.

Erityisesti mainitsematta muista hyvinkin tärkeistä toimista, tulee ensi vaaleissa täytettäväksi kaksi liiton tärkeintä tointa. Kuten olemme saaneet kuulla, ei liiton monivuotinen ja tarmo-kas esimies enää aio suostua jatkamaan tointa, jos mahdollisesti uusi vaali hänet siihen vielä asettaisi. Ne miehet, jotka lähemmin ovat tutustuneet nykyisen esimiehemme tarkoin harkittuun ja itseään säästämättömään menettely-tapaan silloin, kuin liiton edut ovat olleet kysymyksessä, tietänevät myös, kuinka vaikeata on löytää miestä, joka samalla huolenpidolla ja kaikkialla kunnioitusta herättävällä tavalla on hoitanut tätä raskasta, epäkiitollista ja pal-katonta tehtävää. Niin hartaasti kuin toivoisim-mekin, että meidän vanha, kokenut esimiehemme yhä edeskinpäin seisoi riviemme ensimmäisenä miehenä, niin vaatii asia ajoissa kuitenkin tark-kaa ja monipuolista harkintaa siinä tapauksessa, jos tämä toivo pettää. Tämä on toimi, jonka monipuolisuudesta emme paljoakaan tiedä. Esi-merkin puolesta mainitsemme vain, että olemme usein olleet tilaisuudessa näkemään, kuinka pu-heenjohtajan työnantajaltakin tunnustettu arvo-kas menettelytapa on saattanut työnantajan ja isännän välillä syntyneet riidat sovinnollisuu-dessa ratkaistuiksi, joista muussa tapauksessa olisi saattanut koitua suurempiakin rettelöitä. Siksi on tuiki välttämätöntä, että tarkoin tun-nemme sen miehen kyvyn ja persoonallisen esiintymistavan, jollenka tämä arkaluontoinen toimi uskotaan.

Toinen yhtä tärkeä toimi on Gutenbergin toi-mitus. Siltä mieheltä, jollenka tämä raskas taakka uskotaan, vaaditaan paljon. Ensiksikin tulee hänen tarkoin tietää, mikä äärettömän suuri merkitys painetulla sanalla on; sillä yhtä pian kuin se maltillisen ja ajattelevan miehen kynästä lähteneenä saattaa johtaa liittomme edistykseen tielle, niin yhtä pian saattaa se myös intoilevan ja ajattelemattoman miehen kynästä lähteneenä vaikuttaa ehkäisevästi ja hajoittavasti. Hänen tulee tarkoin tietää ja tuntea ne ainekset, joista liittomme tätä nykyä on kokoonpantu. Paljon on näihin aikoihin työväenpiireissä kiis-

telty työväen suhteista yleisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin nähden. Me tiedämme, että liitosamme tätä nykyä on paljo eräviä mielipiteitä näissä asioissa. Siksiäpä on niitä mitä suuremmalla varovaisuudella kosketeltava. Se ohjelma, jonka liittomme tähän asti on omannut, on miltei yksinomaan perustunut ammatilliselle pohjalle. Niin suuresti, kuin yksityispuheen suuteen nähden harrastamme tuota työväen keskuudessa yhä enemmän valtaa voittavaa sosiaalidemokraattista suuntaa, niin saattaisi kuitenkin äkinäinen jyrkkyys äänenkannattajassamme tuottaa kovinkin tuntuva mieshukkaa. Missä määrin tämä vahingoittaisi ammatillista ja taloudellista edistystä, saattaa ken tahansa käsitellä.

Kuten jo mainitsimme, on tärkeitä vaaleja tulossa. Se ajattelemattomuus ja tietämättömyys, jolla luottomiehiä valitaan, antaa paljo muistuttamisen aihetta. Tavallista on esim. täällä Helsingissä, että kun liput nimien kirjoittamista varten ovat jaetut kokouksen jäsenille, niin suurimmaksi osaksi ei lainkaan ajatella sitä, josko miehet, joita valitaan, lainkaan ovat soveliaita toimiinsa, tämä riippuu pelkästä sattumasta; pääasia on vain siinä, että saadaan määrätty luku nimiä lipulle. Tätä kuvaa sekin seikka, että usein olemme olleet tilaisuudessa tekemään huomioita siitä, kuinka valitsijamies nimiä lipulle kerätessään ei ole tienyt edes sitäkään, mikä vaali on kysymyksessä.

Kun näin suuri ajattelemattomuus saattaa vallita tuskin 40:een nousevan valitsijamiehen keskuudessa Helsingin osaston 400:sta jäsenestä, niin täytynee mitä jyrkimmin moittia sitä tapaa, jolla vaalit nykyään toimitetaan. Tällä emme kuitenkaan tahdo alentaa nykyisten luottomiesten arvoa, sillä mielihyvällä täytyy kuitenkin myöntää, että nykyiset luottotoimet ainakin osaksi ovat kiitettävällä fuolella hoidetut. Mutta missä määrin ajattelematon ja vahingoittava yksityinen nurkka-agitatsiooni tässä löytäisi laajaa maaperää, sen jätämme kunkin liiton jäsenen harkittavaksi.

Yleensä tunnettu on se tapa, jolla luottomiehiä keskuudessamme arvostellaan. Tuskin missään löydämme kunnottomimpia miehiä, kuin nämä. Parhaiten astui tämä näkyviin viime-talvisen tariffikiistan päätyttyä. Tämä tuli pääasiallisesti sen vahvistetun liittohallituksen osalle, jollonka liitto uskoi tariffiasian lopullisen ratkaisun. Suurinta melua pitivät ne arvoisat toverit, jotka eivät milloinkaan ota osaa luottomiesten vaaliin. Missä määrin tämän vahvistetun liittohallituksen menettely tariffiasiaassa kaipa moitetta tahi kiitosta, se jääköön tässä sikseen, mutta ikävimpänä puolena asiassa oli kuitenkin se, ettei yksikään räyhääjistä tuonut ilmi ajatustaan äänenkannattajassamme, ja jäi se näin ollen pelkäksi liittomme vahingoittavaksi „nurkkapolemiikiksi“.

Nyt, kun taas uudet vaalit ovat tulossa, niin kehotamme kutakin liiton jäsentä tarkoin punnitsemaan ehdokkaitensa kelpoisuutta, sekä sitte miehissä saapumaan osastojen kokouksiin jättämään lippunsa vaali-uurnaan. Älköön kukaan valitko sokeasti!

nitun liittymisasiän. Samalla kun ilmoitamme liitoille tämän päätöksen lausumme myöskin sen toivomuksen, että jälleen saisimme nähdä Ranskan kirjaltajaliiton paikallaan muiden Kansainvälisen sihteerinvirastoon kuuluvien liittojen joukossa.

Serbia.

Belgradista on meille saapunut pitkä kertomus sikäläisen toverikunnan tilasta; kertomuksen sisältö on seuraava:

Erään kirjapainon omistajan syytösilmoituksen johdosta hajotti poliisi vähää ennen Dr. Vladan ministeristön kukistumista meidän liittomme siitä syystä, kun emme suostuneet muuttamaan sääntöjämme sellaisiksi kuin uusi yhdistyslaki vaatii, ettemme nimittäin saattaisi olla vuorovaikutussuhteessa muiden kirjaltajaliittojen kanssa. Mutta kun uudessa hallituksessa jälleen puhalttaa suopeampi ja vapaamielisempi tuuli, niin koetimme kutsua kaikki kirjaltajat kokoukseen voidaksemme neuvotella josko ja miten saattaisimme jälleen järjestyä yhdistykseksi. Isännänpä käyttivät sellaista väkivaltaisuuskeinoa että heti uhkasivat eroittaa jok'ikisen kirjaltajan joka vain uskaltaisi mennä kokoukseen, josta syystä kokous oli kovin harvalukuinen. Saapuneita oli ainoastaan 8 kirjaltajaa. Niin ollen emme tietysti saattaneet tehdä päätöstä uuden yhdistyksen perustamisesta. Myöskin täytyi meidän luopua yrityksestämme ryhtyä lakkoon, voidaksemme parantaa kovin huonoja työnteke-olojamme, jotka pääasiallisesti johtuvat siitä, että suhdattoman paljon nuoria kirjaltajia tulvaa tänne Ungarin läheisimmistä kirjapainoista.

Hankkiaksemme Serbian kirjaltajille jonkunlaista turvallista perustusta aijomme me nimittäin eräs joukko kelpo kirjaltajia, perustaa kunnollisen kooperatiivisen kirjapainon ja pyydämme nöyrimmästi että arvoisat liitot sekä yksityiset toverit osoittaisivat avuliaisuuttaan ryhtymällä aineelliseen osallisuuteen tähän aikomaamme yritykseen. Lopuksi ilmoitamme että Belgradin toverit ovat surullisen vaikean asemansa vuoksi ryhtyneet rajan sulkemiseen ja ovat pakotetut toistaiseksi lakkaamaan suorittamasta matka-apua.

Kansainvälinen Sihteerinvirasto.

Ikävällä täydymme ilmoittaa, että kansainvälinen sihteeritoveri Friedrich Siebenmann on uudelleen ankarasti sairastunut, ja pyydämme siis anteeksi mahdollisesti hidastuneen kirjeenvaihdon vuoksi. Tarkastustoimikunta on syyskuun 28 p:nä pitämässään istunnossa päättänyt, että sihteerinviraston tehtävistä pitää toistaiseksi huolen tarkastustoimikunnan jäsen Leonhard Schrag, siihen asti kuin toveri Siebenmann paranee, joka toivottavasti tapahtunee pikemminkin. Osoite on entinen.

Toverillisesti tervehtien! Bernissä 6 p. lokak. 1900.

Kansainvälinen Kirjaltajasihteerin virasto:
Sijainen Leonhard Schrag.

Från världsutställningen i Paris.

(Forts. fr. n:o 21).

Albert & C:o. Frankenthal, hade utställt rotationsmaskiner för färg- och verktryck.

Så ha vi firman Rokstroh, Sneider & Nachf., Dresden, med diverse maskiner, en stor del för stereotypi.

Inom tyska paviljongen på Nationernas gata hade flera firmor utställt prof på materiel och arbeten. H. Berthold, Berlin, bl. a. en ofantligt stor profbok; H. Hoffmeister, Leipzig; Gensch & Heyse, Hamburg; G. Rüger, Leipzig; Accidenser från Breitkopf & Härtens konsttryckeri, Leipzig; Schelter & Giesecke m. fl.

England var svagast representeradt i fråga om maskiner.

Harild & Son, London, visade en stor präss för tvåfärgstryck.

The Graphie hade två sättmaskiner af Linotypesystem. De, som satte på maskinerna, komponerade själva ihop satsen och om någon begärde att de skulle sätta efter manuskript, sågo de högst förnärnade ut. Om det berodde på sättarna, det kan jag ej säga, men dessa maskiner voro ofta i olag.

Inom Industrihallen fans äfven en storartad utställning af tryckalster från de olika länderna, där naturligtvis Frankrike, om ock ej genom sin konst så genom mängden af alster, var styfvast. Där funnos äfven konstnärliga affischer.

Förflytta vi oss nu till „Invaliden“ påträffa vi där *Förenta staterna* i egen paviljong och hvilken godt kan kallas utställningens clou inom vårt yrke.

Här visas prof på hvad den uppfinningsrika amerikanska nationen kan åstadkomma i maskiner för både sättning och tryckning.

Det enda fullständiga tryckeri inom hela utställningen och för öfrigt det enda moderna tidningstryckeri inom hela Paris var här inrymdt. På detta sattes, stereotyperades och trycktes New York Times Pariserutställnings-edition. För sättningen användes 5 Linotype-maskiner, som arbeta utmärkt. Stereotyperingen utfördes i ett litet gjuteri, beläget utanför paviljongen. Denna försiggick på varm väg, hvilket lämnar bästa resultat och mycket väl lämpar sig för tidningar som nästan uteslutande sätts med maskiner. För sättning med lösa typer vill jag dock på inga vilkor rekommendera den, och de sättare, som pinats med afläggning efter varmsstereotypi, ge mig nog rätt häri, förutom det att materiel på jämförelsevis kort tid är förstörd och sålunda medför stora omkostnader för affären.

Tryckningen skedde i en stor „Straightline“-rotationspräss från Goss Printing Co., Chicago. Prässen hade 8 tryckcylindrar och kunde på en gång trycka 32 sidor med 12,000 ex. i timmen, 16 sidor 24,000 och 4—8 sidor 48,000 ex. i timmen. De färdigtryckta exemplaren kastades falsade ut på golvet och hvar 50:e ex. markerades af ett som kom på tvären. Alla illustrationer galvaniserades och vid mycket stora upplagor äfven hela sidorna. Trycket var bra. Formatet var sjuspaltigt och vanligtvis 6-sidigt.

Utom Linotype funnos här 3 olika sättmaskinstyper. Den nyaste af dessa är *Lanston Monotype*, en maskin eller rättare två maskiner, som gjuter och sätter lösa typer samtidigt. Om denna maskin håller hvad den lofar, skulle den bli för sättaren den farligaste konkurrenten, emedan en i skrifmaskinskonsten hemmastadd författare själf på den ena delen af maskinen fabricerar manuskript, hvilket sedan placeras i själva gjutmaskinen, som automatiskt utför sättningen. Manuskriptet består af pappersremсор i långa banor, på hvilka af maskinen äro utstuckna små hål i likhet med telegrafskrift. En stor fördel är att dessa manuskript flera gånger kunna sättas på nytt, i fall arbetet skall tryckas om, äfvensom att stilen kan användas för vanlig handsättning. Vi blefvo ej i tillfälle se maskinen i verksamhet, emedan en låda med materiel hade kommit på afvägar under transporten från Amerika till utställningen. Men ett par fackmän, med hvilka vi samtalade och som sett den i gång, lofordade den, isynnerhet för boktryck. För tidningar återigen ansågs Linotype för närvarande vara den bästa. Lanston Monotype skulle, enligt uppgift kunna gjuta och sätta 9,000 typer i timmen. En person kan sköta flera gjut- och sättmaskiner på samma gång.

Första patentet å maskinen togs 1897, det senaste i år.

„Simplex“ är en maskin, som sätter med lösa typer. Den består af två på hvarandra hvilande cylindrar, den öfre för afläggning och den nedre för sättning. Afläggningen sker automatiskt under det cylindern roterar. På utsidan af cylindern äro rännor anbragta, en

Kansainväligen Sihteerinvirastons tiedonantoja.

Ranskan kirjaltajaliitto.

Pariisissa viime elokuun 27:nä ja syyskuun 1:n päivän välillä pidetyssä Ranskan kirjaltajaliiton VIII:ssa kongressissa oli päiväjärjestykseen merkitty myöskin Kansainvälisen Sihteerinviraston asia, ja oli siellä sihteerinvirastoa edustamassa Tarkastustoimikunnan jäsen herra P. Stautner, sillä sihteeritoveri oli sairautensa vuoksi estetty. Syyskuun 1:nä päivänä pidetyssä istunnossa kannattivat kaikki edustajat yksimielisesti uudestaan liittymistä sihteerinvirastoon; osastot tulevat pikueen lopullisesti ratkaisemaan mai-

för hvarje typ. Sättningen sker medels klaviatur och för hvarje slag på tangenten faller en stil ned på en under cylindern anbragt hastigt roterande skifva, som för den till sin plats i raden. Utslutningen sker för hand, hvilket gör att det ej kan bli den hastighet som på andra maskiner, där den sker automatiskt. Maskinen skötes af en person, placerad på en särskildt konstruerad stol, hvarpå sättaren svänger sig mellan tangentbordet och den ränna, hvari stilen kommer.

„Justifer“ var tydligen en maskin af samma konstruktion som „Simplex“, fastän med mekanisk utslutningsapparat, men denna maskin kom ej i gång medan vi voro kvar i Paris.

Flere snällprässar voro utställda. Alla med ständigt roterande cylindrar, luftbuffertar och höjbara cylindrar och valsverk. Främst bland dessa kom *The Miele*, en präss, som redan är införd i Sverige och hvaraf Centraltryckeriet i Stockholm har flera. På denna maskin trycktes 2,100 ex. illustrationstryck pr timme. Äfven sågo vi prof på vackert färgtryck, ända till 8 färger, utgåendet från denna präss.

Vidare fanns det *Optimus*, för hvilken bolaget Mekanikus är agent i Sverige, och *The Century* m. fl.

Harris Automatic Press är såsom namnet anger, en präss med automatisk iläggning. I denna präss trycktes visitkort och kuvert ända till 13,000 ex. i timmen.

M. F. G. Hamilton & Co har en stor utställning med tryckerimateriel af alla slag. Kaster och regalar samt stilar och ornament af metall och trä, vinkelhakar och skepp. Anmärkningsvärd var den mängd materiel af med olja konserveradt trä, som de visade. Där fanns till och med mellanslag af trä.

Yrkesskolor.

I fråga om dessa står Frankrike mycket högt, och inom vårt yrke finnas många sådana skolor i Paris, de flesta i samband med de stora tryckerierna. Det finnes äfven alldeles fristående skolor, som åtnjuta stadsunderstöd, af hvilka en ända till 200,000 francs pr år.

Vi gjorde besök i ett par af dessa och vill jag här försöka beskriva deras organisation och arbetssätt.

L'Ecole Gutenberg är inrymd i ett litet anspråklöst hus i en af Paris utkanter vid rue Denfert-Rochereau n:r 77. Lokalen, som är synnerligen lämplig, sund och rymlig, består af tre rum, hvaraf ett för föreståndaren, ett inredt till sätter, där äfven finnes en handpräss, och en skolsal, där föreläsningar hållas och boklig undervisning meddelas. Denna anstalt är en yrkesskola för typografer, hvilken icke utgör någon afdelning af eller står i någon förbindelse med något enskildt tryckerietablissemang, ej håller utför beställningar från allmänheten. Den är alltså en ren läroanstalt med uteslutande syfte att till skickliga typografer utbilda sina elever.

Skolan grundades på initiativ af typografsyndikatet genom en år 1883 bildad association och med penningmedel, som åstadkommas genom subskription af för den franska typografiens höjande intresserade personer. Den har, alltsedan den öppnades den 1 januari 1886, åtnjutit årligt statsunderstöd, varierande mellan 500 och 3,000 francs. Skolan och dess egendom öfverlämnades i juni 1890 af det förvaltningsråd, som dittills haft dess angelägenheter om hand, till typografsyndikatet, som genom sin byråchef utför den allmänna ledningen af anstalten, hvilken närmast är anförtrordt af en föreståndare („directeur“), med hvilken särskilda lärare samverka.

Skolan mottager såsom lärjungar, dels och hufvudsakligast gossar af fyllda 13 års ålder, som afslutat sin folkskolekurs (hvilket i Frankrike i regel sker med trettonde året), dels ynglingar eller unga män, som efter att i regel hafva genomgått högre allmänt läroverk vilja, med hänsyn till sin blifvande lefnadsbana, sätta sig in i typografyrkets praktik. De förra er-

hålla all undervisning kostnadsfritt, de senare betala 25 francs i månaden. Den kortaste tid, för hvilken de senare antagas, är ett år, under det den ordinarie lärotiden annars är tre år, efter hvilkas utgång de lärjungar af den första kategorien, som tillfredsställande bestått den med dem anställda afgangspröfningen, genom skolförvaltningens försorg erhålla anställning inom yrket. Undantagsvis kunna äldre personer, som i egenskap af blifvande intressenter i någon tryckeriaffär under 3—6 månader vilja skaffa sig en inblick i yrket, erhålla inträde i skolan såsom betalande elever.

Det dagliga arbetet i skolan, hvilket tager sin början under tiden 1 april—31 sept. kl. 8 f. m. och 1 oktober—31 mars kl. half 9 och slutar kl. 6 e. m., omfattar dels den egentliga yrkesundervisningen, d. v. s. typografiska arbeten under yrkeslärares ledning eller öfverinseende, dels en fortgående kurs i vanliga skolämnen, en fortsättningskurs till folkskolan, hvari dock äfven ingår boktryckerikonstens historia, läsning af allehanda stilar, af svåra manuskript, matematiska tecken m. m. som är af särskild vikt för en typograf. Åt denna undervisning egnas 1 1/2—2 timmar dagligen (kl. 10—12); åt den grundliga yrkesundervisningen sju timmar; 1 1/2 timmar är anslaget till måltider och hvila. (Forts.)

De olika försöken att på icke mekanisk väg förenkla sättningen.

(Forts. fr. n:o 19.)

Med allt det nya som infördes, kunde det icke förundra någon, att äfven den gamla, århundraden igenom, praktiserade formen af noggrant begränsade rader äfven skulle skakas i sina grundvalar. Det var politiken, som var orsaken till denna omstörtning af de enklaste och på samma gång strängaste reglerna. Och från det mörkaste Ryssland kom impulsen. En stor del af intelligensen i Ryssland, som var missnöjd med de sociala förhållandena, sökte att för sin sak genom prässen vinna anhängare. Med typografien antingen alldeles obekanta eller litet förtrogena personer satte och tryckte i de hemliga nihilistboktryckerierna de upphetande och svafveloftande uppropen till motstånd mot tyranniet. Att dessa upprop, satta och tryckta under medvetande af, att upptäckt vore detsamma, som evig inspärning eller död, ej skulle blifva några mästerverk, är ju klart. Därför finna vi en otalig mängd af upprop och proklamationer, i hvilka på den valda spaltbredden så många ord äro hopträngda, som kunna gå in, medan på andra rader, där icke ett helt ord gick in, raden är utfylld med utslutning. Först använd på nihilisttryckerierna upptogs metoden sedan äfven af likasinnade i London och användes först i England och senare i Amerika vid de för Ryssland bestämda flygskrifterna. Snart började äfven anarkisterna i sina tidningar införa den af nihilisterna „uppfunna“ sättmetoden, antagligen för att vilseleda myndigheterna, som då skulle tro, att då sättningen såg så ovanlig ut, den möjligen kunde vara utförd i något tryckeri.

Hvad dessa inom facket obildade först gjort, för att vinna tid, men som dock stred mot alla typografiska regler, ådrog sig snart fackmäns uppmärksamhet. Man insåg, hur mycket tid man skulle kunna spara, genom att uppgifva utslutningen af raderna. År 1895 framkastade den i New-York utkommande anarkisttidningen „Liberty“ det förslaget, att sättarna skulle hädanefter sätta med endast halvor mellan orden, så att alla mellanrum blefve lika och att det vid slutet af hvarje rad uppståndna tomrummet skulle fyllas med utslutning. Detta förslag vardt ej framkastadt för döfva öron; mr Benjamin Tucker, utgifvare af „Liberty“ omsatte det i

praktiken. Fördelarna voro rätt beaktansvärda. Lika mellanrum mellan orden vore angenämare för den läsandes ögon, dertill kom lättare korrigerung, stor tidsbesparing vid såväl sättning som afläggning. Vid sättmaskiner skulle denna slags sättning blifva af stort värde. Därtill kommer ännu en fördel, näml. den, att en mindre duglig sättare, för hvilken utslutning och korrigerung varit verkliga slipstenar, skulle blifva fullt så god som någon annan. Den ene skulle endast genom större grad af snabbhet kunna framstå framför den andre. För att visa huru sättningen tar sig ut, lämnas här nedan ett prof utgörande Tuckers förklaring öfver det nya sättmanéret:

Den af „Liberty“ upptagna typografiska reformen består i afskaffandet af hvad sättaren menar med „utslutning“. När sättaren nu kommer till slutet af en rad och ser, att rum saknas för efterföljande rad eller stafvelse, går han icke till väga som förut, utan utfyller tomrummet, utan att förändra den ursprungliga utslutningen. Som följd häraf blir det tryckta i högra kanten icke lika jämt som på den venstra. Från ästetisk synpunkt är det nya manéret ett framsteg, ty allt mellanrum mellan orden är lika, blir därigenom för ögat angenämare och underlättar läsningen.

Från ekonomisk synpunkt är den nya metoden ovärderlig i det att den gör sättningskostnaden närmare 30 proc. billigare. Denna metod är lika användbar såväl för verk- som för tidningssättning och ingen kunskap behöfs för sättning efter denna metod.

En bekant engelsk författare John H. Mackay lät 1896 utgifva en samling noveller, satta enl. Tuckers metod.

Hela den typografiska världen har med mycket blandade känslor mottagit denna senaste yttring af satsförenkling, men att den så småningom kommer att arbeta sig igenom och nedrifva gamla skrankor är ej omöjligt. Sedan ett par år sättes en tidning i London enl. denna metod: „Natural food, a journal devoted to health and the higher life“.

Bland de metoder, som sedan femtio år försökts, för att förenkla sättningen utan maskiner äro nog många här utglömda. Men att förenkla sättningen har alltid varit hvarje sättares tanke. Han samlar ju vid vissa arbeten ofta förekommande ord, ändelser o. d., det blir fortel, tyska ordet Vorteil (fördel), men detta är ju också ett slags satsförenkling.

För att förenkla sättningen hafva vidare stenografien, telegrafien, telefonen, gjutmaskinen, ja till och med läran om kroppars specifika vikt tagits i anspråk. Knappt hade Edison upfunnit fonografen förr än äfven denna fick visa hvad den dugde till i det svarta gardets tjänst.

Stenografien kom först till användning. Man försökte nämligen att låta sättaren sätta direkt från stenogrammet. Härigenom tänkte man spara den tid, som annars åtginge för stenogrammets öfverförande till vanlig skrift. Det är dock en känd sak, att den ena stenografen sällan flytande kan läsa, hvad hans kollega i flygande fläng nedskrifvit; dessutom har ju hvarje stenograf sina egna förkortningar; i stället för att blifva en förenkling af sättningen visade den sig blifva motsatsen och slopades.

Helt annorlunda tedde sig saken, då man sökte ersätta stenograferna med automatisk arbetande „stenografmaskiner“ (*). Med dessa maskiner ville man slå två flugor i en smäll. Stenograferna skulle slippa ifrån både den ansträngande stenograferingen samt reproduceringen till vanlig skrift. Stenogrammet kunde utan dröjsmål lämnas i händerna åt en med maskintekniken förtrogen sättare. Försök hafva utförts både i italienska senaten 1880 och i franska deputeradekammaren 1881. Andra försök med

*) Den första med framgång arbetande stenografmaskinen uppfanns af den italienske professorn Antonio Michela, som ledde försöken i såväl italienska senaten som franska deputeradekammaren.

stenografmaskiner hafva gjorts, den ena sinnrikare än den andra, de hafva dock varit för komplicerade för att inom värt yrke kunna komma till något praktiskt bruk.

Som nästa medel, att indirekt förenkla sättningen, tjänade telegrafan. Många amerikanska och engelska tidningar hafva trådar direkt leda till redaktionslokalen, hvarifrån depeschen genast går till sätteriet. „Times“, som strax efter fransk-tyska kriget började använda sätmaskiner, tog steget fullt ut. Telegrammen upplästes för den vid maskinen arbetande sätaren, som hade att efter gehör sätta fortast möjligt.

Sedan kom turen till telefonen att bli antagen som tjänsteande åt sätaren. I sitt nummer af den 27 maj 1880 klagar „Times“ öfver att den i följd af nattsammanträdena i underhuset ej tillräckligt fort kunde gifva allmänheten del af desamma.

Regeringen gaf då världsbladet tillåtelse till att anlägga egen telefonförbindelse mellan parlamentsbyggnaden och sin sätterilokal. I denna var telefonen förbunden med en fonograf. När nu reportern efter sitt stenogram uppläste talet i telefontratten, satt maskinsätaren vid fonografen och anslog tangenterna i kapp med fonografens uppläsning.

Med de enklaste, närmast till buds stående hjälpmedel till de mest sinnrika, finkänsligaste maskiner hafva försök blifvit gjorda — i det närmaste utan framgång. Man tog andra uppfinningar i sin sold, man tänkte på fysiken när mekaniken nekade låna sig — förgäfvat. Ett enda hopp fanns dock kvar; att den utan rast och ro grubblande människoanden, som redan betvingat elementen, dock slutligen skulle triumfera och skapa en maskin, som fullt kunde ersätta sätaren. Svårare saker, än att stapla blybitar sida vid sida hade väl maskiner kunnat utföra. Härliga prakt saker i färgverkan, väfnader liknande målarkonstens mästerverk fins ju maskiner som framtrölla af tusen olivfärgade trådar, men det enkla uppstaplandet och särskiljandet af knappt hundra metallbitar skulle människosnillet ej kunna på mekanisk väg bringa till utförande?

Rastlöst utan uppehåll tränger snillet vidare och hvad i början synes omöjligt blir dock med tiden möjligt! Lika mycket som man för några år tillbaks ansåg sätmaskinen för ett spöke, lika mycket beundrar man nu de nyaste uppfinningarna på detta område. Och den maskinen, som på sitt samvete har de flesta brödlösa, den är närmast idealet.

(Sv. Typ.-Tidn.)

Från förbundsområdet. Liiton alalta.

— **Helsinki.** Yhdistyksen kokouksessa maanantaina marraskuun 12 p:nä valittiin hra R. Drockila edustamaan yhdistystä siinä komiteassa, joka kokoontuu Helsingin työäenyhdistyksessä t. k. 15 p:nä keskustelemaan ehdokkaista Helsingin kaupungin valtuusmiesten vaalia varten. Edustamaan yhdistystä Turun kirjaltajayhdistyksen 10:nnessä vuosijuhlassa valittiin yhdistyksen puheenjohtaja hra K. Kalenius.

— m —

Vikten och värdet af en förman.

På en af en insändare framställd fråga: „Hvilka synpunkter måste en arbetsgifvare taga i betraktande vid bedömandet af vikten och värdet af en förman“, svarar „Inland Printer: „Denna fråga är svar att obetingadt besvara. Det finnes åtskilliga typografer, som äro utmärkta arbetare, men som icke ha förmåga

att leda och administrera, och det finnes åter andra, som ha utmärkta egenskaper som ledare, men som icke äro förstklassiga typografer. I smärre tryckerier är som förman en skicklig typograf mest behöflig, men i större är mannen med administrativ förmåga och kraft mest nödvändig. Skicklighet i yrket innebär icke ovillkorligen någon större intellektuell förmåga, icke håller människokänedom, fördragsamhet i förening med fasthet och beslutsamhet, opartiskhet utan okänslighet, eller förmåga att upprätthålla disciplin utan förtryck. Dessa egenskaper äro emellertid önskvärda hos en förman för ett större tryckeri, och för andra tryckerier bör boktryckaren välja den förman, som bäst passar affärens omfattning och alster“.

Notiser. Uutisia.

— **Kuollut.** 31 p. lokak. kuoli Porissa pitemmän aikaa sairastettuaan halvaukseen kirjanpainaja August Norrgård 47 vuoden ikäisenä. Vainaja oli syntynyt Waasasta, jossa hän jo nuorina vuosinaan ryhtyi kirjanpainajan oppiin. Palveltuaan muutaman vuoden suomalaisessa merisotaväessä, työskenteli hän sotaväestä eron otettuaan Helsingissä eri kirjapainoissa, sekä viimeksi A. Bergbomin kirjapainossa Porissa, mistä hänen sairauden vuoksi pari vuotta palveltuaan kuitenkin täytyi erota. Vainajaa, joka aikoinaan oli tunnettu etevänä ammattimiehenä, surevat lähinnä puoliso ja poika.

— **Työväkeäkin muistettu.** Senaattori, Hovitalimestari C. Tudeer on, erotessaan Senaatin talousosaston varapuheenjohtajan toimesta, lahjoittanut 600 m. Senaatin kirjapainon työväestölle, joiden korkein päällikkö hän oli. Niimikään kävi hra Senaattori varta vasten hyvästeillä kirjapainossakin, lausuen jäähyväisiksi muutamia ystävällisiä sanoja painon kirjaltajille, kiittäen puolestaan sekä johtajaa että työmiehiä hänen aikanaan suoritetusta työstä.

— **Kuopion kirjaltajain päivät** alkoivat tämän kuun 3 p:nä teatterihuoneella, jolloin näyteltiin Minna Canth'in kirjoittama 3-näyt. murhenäytelmä „Kovan onnen lapsia“, täydelle huoneelle. Kappale näyteltiin kaikin puolin hyvin ja olikin yleisö tyytyväinen sen esitykseen.

Seuraavana eli 4 p:nä olivat suuret arpajaiset; jonne oli saapunut niin paljon kansaa, että teatterihuoneen avarat huoneet olivat täynnä. Arpajaisien varsinainen ohjelma alkoi W. P. Kn soittokunnan alkusoitolla, jonka jälkeen yliopp. O. Lyytikäinen piti lyhyen avajaispuheen, toivottaen yleisön tervetulleeksi kirjaltajain arpajaisiin. Ohjelmaan kuului vielä W. P. Kn laulukunnan laulua, kuvaelma „Luostarin kellot“, kupletti „Pekka I“ ja lopuksi „Mustalais-pukutanssi“, jotka kaikki täytyi toistamiseen esittää yleisön pyynnöstä. Sitäpaitsi oli vielä sivuhuoneessa, pientä maksua vastaan laulajaiset tireht. Anders Patz'in johdolla.

Arvat, joita oli 4,000 kpl. eivät tahtoneet oikein mennä kaupaksi, ennenkuin niitten hinta putosi 25 penniin, jolloin ne heti loppuivat. Voittoja oli 568 kpl. joista hyvin paljon oli arvokkaita, suurin osa Kuopiosta annettuja.

Arpajaiset voimme pitää kaikin puolin onnistuneina, ja on rahallinen tulos oloihimme katsoen varsin kiitettävä. Arpajaisoimikunta tulee aikanaan tekemään tilin rahalahjoista y. m. Gutenberg'issä.

Osanottoa muilta paikkakunnilta, lukuunottamatta Helsinkiä, Loviisaa, Porvoota, Waasaa, Haminaa, Raumaa ja Hämeenlinnaa ei ollut nimeksikään; niinpä eräänkin kaupungin kirjaltajayhdistyksen puheenjohtaja kirjoitti: Kun *asian harrastajia ei löytynyt*, niin palautetaan lista takaisin semmoisenaan kuin sen saimmekin.

Kaikista näistä lankeaa tulot Liiton vanhuusrahaston ja yhdistyksen yleisen rahaston hyväksi.

— **Kuopion kirjaltajayhdistyksen** toimesta näyteltiin tämän kuun 9 p:nä „Kovan onnen lapsia“, *Pohjois-Savon kansanopiston* hyväksi. Yleisöä ei ollut kuin nimeksi. Puhdas jäännös kansanopistolle teki 58 mk.

— **Hedrad typograf.** Svenska Sällskapsklubben sammanträdde den 3 dennes till sitt sjunde årsmöte som begicks med en kollation å Kajsaniemi värdshus. Vid den gemensamt intagna supén öfverlämnade ordföranden hr C. O. Nyholm som ett uttryck af klubbens tacksamhet och erkänsla en prydlig klackring af guld åt typografen *Hjalmar Lindahl*, hvilken under en följd af år tjänstgjort som dess sekreterare samt med varmt nit i öfrigt städse främjat dess sträfvan.

— **Gåfva.** En summa af 600 mark har förre senatorn *C. Tudeer* förärat till utdelning bland personalen vid Senatens tryckeri.

— **Sämre affär.** „Itä-Suomen Työmies“ kommer att upphöra emedan tidningen ej kan betäcka tryckningskostnaderna berättar Kotkan Uutiset.

Svibel. — Sekälia.

— *Misshugg* kan nog litet hvar råka ut för och „Typografbladet“ har helt nyss varit utsatt för ett dylikt då tidningen i sitt senaste nummer offentliggör följande:

Typografiskt tankekorn.

Det bly, som tjenat har till mord och våld och än af tårar dryper; Det ha vi tagit i vår sold och format om till typer; Aldrig skall man nationer med riktig ro förtrycka; Förrän man bundit händerna på alla dem som trycka.

Versen är nämligen citerad ur *Kristinestads tidning*. Men nu bär det sig icke bättre än att den är ett brottstycke ur Stockholms Typografiska förenings sång, författad och föreningen förärad af *Talis Qualis* för många herrans år sedan.

(Sv. Typ.-Tidn.)

Sensuuri Konstantinopolissa. Eräs Ateenassa ilmestyvä sanomalehti kertoo Konstantinopolista seuraavan hauskan tapahtuman:

Eräs kreikkalainen hyväntekeväisyysyhdistys oli painattanut yleisölle osotetun pyynnön rahojen keräystä varten hyväntekeväisyystarkoitukseen, sekä tähän pyyntöön liittännyt otteen apostoli Paavalin kirjeestä galatalaisille. Jonkun ajan kuluttua saapui kirjapainoon, jossa kysymyksessä oleva julkaisu oli painettu, turkkilainen poliisivirkamies, joka pyysi „erään Paavalin“ osotetta, sillä hän oli julkisesti kehoittanut Galatan asukkaita kapinaan. (Galata on yksi Konstantinopolin etukaupungeista.) Kirjanpainaja, jolla oli kovin vaikea pidättää nauruaan, ilmoitti poliisivirkamiehelle, että kysymyksessä oleva Paavali kuoli jo noin 1,800 vuotta sitten; vaan tämä selvitys, joka katsottiin pilanteoksi oikeutta kohtaan, ei tyydyttänyt poliisivirkamiestä, jonka johdosta kirjanpainaja, joka ei hyvällä tahtonut ilmaista apostolin osotetta, passitettiin poliisivankilaan, eikä päässyt sieltä, ennenkuin kreikkalaiset patriarkat olivat selittäneet viranomaisille asian oikean laidan.

Jokaisen jäsenen kunnianasia on säännöllisesti suorittaa maksunsa.

Helsingissä 1900.

J. Simeliuksen perillisten kirjapaino osakeyhtiö.